

УКРАЇНЬКА БІОГРАФІСТИКА

УДК 94(477)

Іван Хома

РОЛЬ ЮЛІАНА ЛАВРІВСЬКОГО В ОРГАНІЗАЦІЇ КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТНЬОГО ЖИТТЯ УКРАЇНЦІВ ГАЛИЧИНИ В СЕРЕДИНІ ХІХ СТ.

У статті проаналізовано участь Ю. Лаврівського в організації культурно-просвітнього життя українців Галичини. Встановлено, що Ю. Лаврівський безпосередньо та опосередковано долучився до усіх основних культурно-просвітніх процесів цього часу.

Ключові слова: Юліан Лаврівський, Український театр, "Руська бесіда", "Просвіта", культурно-просвітнє життя.

У сучасній історичній науці усе більш актуальним стає дослідження значення особистості в історії. Адже за культурними, соціальними, економічними, політичними, військовими та іншими процесами стоять особистості, як ініціатори чи організатори, а вже потім групи людей, верстви тощо. Відкритість, демократичність та успішність суспільства, в значній мірі, залежить від того як на тлі історії представлена людина, індивід та особистість.

У дослідженні на основі маловідомого історіографічного та джерельного матеріалів розкрито ініціативи та здобутки Юліана Лаврівського в інституалізації та розвитку української культури. Поміж тим розкрито процес який супроводжував ініціативи, організацію відкриття різних культурно-освітніх осередків. У науковий обіг введено факти та імена, які до цього часу не були відомі або не розглядалися в контексті зазначеної проблеми.

Об'єктом дослідження є – українське культурно-просвітнє життя в Галичині в середині ХІХ ст.

Предметом є – діяльність Ю. Лаврівського щодо розвитку українського культурно-просвітнього життя у Галичині упродовж 1861–1873 рр.

Мета статті – розкрити напрями культурно-просвітньої діяльності Ю. Лаврівського.

Завдання статті – показати яких змін зазнало українське культурне середовище за час активної діяльності Ю. Лаврівського.

Основу джерельної бази статті складають архівні матеріали ЦДАІЛ України, періодика та спогади.

Певні аспекти досліджуваної проблеми проаналізовано науковцями. Зокрема, в контексті активної громадського-політичної діяльності українських та польських кіл постать Ю. Лаврівського найшла своє відображення в працях Т. Батенка, М. Мудрого та інших [1].

У 1860-х рр. у полікультурному "Королівстві Галичини та Лодомерії з Великим князівством Краківським" Австрійської імперії, де поруч жили українці та поляки, започатковано новий етап піднесення національної свідомості українців. Цей процес пов'язаний не стільки із широким українським загалом, як з ініціативами та працею окремих представників творчої, духовної та політичної еліти. Вони поступово освоїли основи громадської роботи та навчилися використовувати законодавчу базу імперії. До таких постатей відноситься Ю. Лаврівський, який в умовах нерівної політичної конкуренції з поляками упродовж 1861–1873 рр. зробив найбільший внесок у культурно-просвітній галузі. Ю. Лаврівський, за словами автора праці "Галицкая Русь в европейской политике": "хотель на каждом шагу подносить галицкую Русь" [2, с. 118].

Із встановленням конституційної монархії в Австрійській імперії, Ю. Лаврівський максимально використовував права, надані конституцією імперії (з 1867 р. – Австро-Угорська імперія) на самовираження народів імперії, і тим же самим навчив українців розуміти та користуватися цим найвищим законодавчим документом. Ю. Лаврівський вважав, що піднімати питання про відстоювання природних прав українського народу на власних історичних землях можна буде тоді, коли українське населення Галичини чітко усвідомить, що вони є українці, котрі мають власну історію, мову, літературу, релігію тощо, а також, як він постійно заявляв, що "ми єсьмо 15-мільоннымъ южно-руским или малоруским народомъ, окремымъ отъ россиянь" [3, с. 113]. Саме тому для вирішення цієї проблеми Ю. Лаврівський, оцінивши стан і можливості української справи в Галичині і визначивши її пріоритети, скерував свою працю на підтримку і заохочення української молоді інтелігенції до активного громадського та культурного життя, утвердження української мови у повсякденному житті, навчальних закладах, державних установах Галичини, де переважало українське населення. Це дозволило б українцям заговорити про себе, як про народ, політичну

націю, яка самоусвідомила себе і хоче користуватися конституційними правами на рівні із іншими народами імперії.

Народився Ю. Лаврівський 27 серпня 1819 р.* у селі Мшани на Лемківщині, в сім'ї сільського священика Григорія Лаврівського. Початкову і гімназійну освіту здобув у Перемишлі під наглядом свого дядька, священика Івана Лаврівського. Упродовж 1820–1830-х рр. Перемишль стає центром українського національного відродження Галичини, де з ініціативи перемишльського єпископа Михайла Левицького (1774–1858 рр.) організовано гурток українських греко-католицьких священиків, серед яких був І. Лаврівський (1773–1846 рр.) [4, с. 49]. До основних надбань і заслуг якого відносять відкриття капітульних бібліотек у Львові й Перемишлі [5, с. 64]. Саме вплив того середовища, що склалося у Перемишлі, став певною мірою вирішальним у формуванні світогляду Ю. Лаврівського. Після закінчення гімназії він переїжджає до Львова і вступає на юридичний факультет Львівського університету. Проживаючи у Львові, приймає участь в революційних подіях 1848–1849 рр. у Галичині. У 1848 р. він був одним із засновників культурно-просвітнього товариства "Галицько-руська матиця", ініціатором створення правничого відділу при товаристві, головою якого він став [6].

На початку 1840-х рр. Ю. Лаврівський знайомиться зі своєю майбутньою дружиною, полячкою Камілою Малевською (1826–1873 рр.). У подружжя Лаврівських було п'ятеро дочок і син Володимир (1850–1934 рр.). Після революційних подій 1848–1849 рр. у Галичині Ю. Лаврівського призначають державним прокурором м. Самбора, куди він переїжджає із сім'єю, а повертається знову до Львова лише у 1861 р. Цього ж року, під час роботи Галицького сейму першого скликання, Ю. Лаврівський зосередив увагу на популяризації ідеї відкриття Першого стаціонарного українського народного театру у Львові. Своїми ідеями про створення театру він ділиться через популярну тогочасну українську газету "Слово". Чимало зусиль Ю. Лаврівський спрямував на створення першого українського клубу, який міг би об'єднати навколо себе українську інтелігенцію Галичини [7].

Ю. Лаврівського дивувало, що "до сеи поры никто не помянул одной речи, котра ведла нашего мненія необходимо потребна Русинамъ. Если хочемъ, щобъ нашъ языкъ потсупаль на коли постепенного розвою, повиннысмы всякимъ способомъ старатися тое, щобъ чемъ разъ больше входиль въ публичное употребленіе: а въ томъ възглядъ думаемъ, що наилучшу помощь могло бы намъ подати: запровадження руского театру во Львовы!" [8]. На твердження поляків, про неможливість відкриття українського театру у Львові в зв'язку з тим, що "Русини же ледви зачали проживати, и не мають они епиковъ ани лириковъ, а хотели бы уде плекати драматичну поезію", а також що "руську мову не уважають за особный языкъ, але за наречіе польського"[9], Ю. Лаврівський запропонував низку аргументів, які спростували твердження про неможливість створення театру: "Мы Русины не стоимъ на высокой степени, але певно уже досыть поступилисмы ровно въ епичной якъ лиричной литературе. Шевченко, Могила, Могильницкий, Шашкевич, Устияновиче, Дедицкий, Гушалевиць суть поеты, котрыми смело можешъ ся повсюду величати; а наша поезія живуча въ песняхъ народа стоитъ такъ высоко, що можемъ се нею величати передъ кождымъ образованымъ народомъ Европы", що стосується ж української мови, то він зауважив, що відповіді на таке твердження "не жадно и всякое дальше слово въ томъ възгледе було бы або даремнымъ або непотребнымъ" [8].

Популяризуючи ідею заснування театру, він наголошував на тому, що "театръ, яко институтъ етичный, повиненъ быти справою целого народа", і в зв'язку з цим, закликав українську громадськість, а також крайові державні органи влади долучитися до створення театру "переглядаемъ, и вкладаемъ на Соймъ Краевый и Выдель соймовый ровно якъ на Правительство (намісництво – авт.) обовязокъ, занятися воздвиженіемъ руского театру" [9].

Ю. Лаврівський підготував проект створення Українського народного театру у Львові, в якому врахував суперечності, що могли б виникнути. Зокрема, такими запитаннями, на його думку, могли бути "напередъ представляется намъ pytanie о местцевости для сцены русской", і "якими средствами рускій театръ дасться въ житъя, впровадити" [9]. Відповіді Ю. Лаврівського були побудовані у формі звернення до німецької громади Львова, щоб остання дала дозвіл українцям один раз на тиждень ставити свої вистави у німецькому театрі ім. Скарбека. Звертався він і до керівництва Народного Дому, щоб воно виділило один зал для українського театру.

Що стосується коштів, то за проектом Ю. Лаврівського, Галицький сейм мав би затвердити "зъ фундошовъ краевыхъ назначити достаточную квоту на утриманье его, на заплату акторовъ и на премии для наилучшихъ драматовъ...Сподаваемся, що и нашъ Высокопреосвященный митрополитъ и все преподобное священство не отмовитъ своей помощи" [10].

* У енциклопедіях, довідковій літературі вказано, що рік народження Ю. Лаврівського – 1821, на надгробній плиті (родинна гробниця Лаврівських на Личаківському кладовищі – п. 56) – 1819 р.

Запропонована Ю. Лаврівським ініціатива була пасивно сприйнята українським населенням Галичини. Це засвідчують слова читача газети "Слово": "Вопросъ о русскомъ театре во Львове поднесеный и такъ хорошо изъясненный Г.Советникомъ Ю. Лаврівськимъ, и удивительно, що такъ молчаливо пріяла его руская публика" [11]. У зв'язку з цим, опинившись фактично наодинці, Ю. Лаврівський змушений був відкласти реалізацію цього проекту на пізніший час, а основну увагу зосередив на підготовці засад створення для майбутнього українського театру. Проте, у кінці 1861 р. Ю. Лаврівський зумів втілити у життя один із найбільших своїх проектів, а саме відкрити клуб для української галицької інтелігенції "Руська бесіда". 15 листопада 1861 р. "дозволило високе правительство утворення руского касина съ назвою "Руская Бесьда", метою діяльності якого було згуртувати українську громадськість, сприяти впровадженню української мови у повсякденний вжиток, обмін думками щодо нагальних проблем українців Галичини. Приміщення клубу знаходилося в Народному Домі (тепер вул. Театральна, 22), керівництво якого виділило на потреби клубу три зали [12]. Офіційне відкриття "Руської бесіди" відбулося 9 січня 1862 р. "вступною промовою сов. Ю. Лаврівського" і на "предложеніе Г. Згарского згромадженіе заспівало громкимъ голосомъ госп.Лавровскому, который первый гадку, утворення "Руской Беседы" поднесъ и до ей осуществленія передъ всеми инными наибольше причинился, "многая лета" [13]. Головою товариства обрано Ю. Лаврівського [14]. За його задумом, "Руська бесіда" мала стати осередком, на основі якого він розпочав би втілювати у життя плани, пов'язані із відкриттям Українського народного театру. При підготовці до відкриття якого, перед Ю. Лаврівським постала низка проблем. Найважливішою була відсутність стабільного фінансування. Для вирішення якої у 1862 р. він отримав дозвіл від намісництва Галичини на право відкриття "фонду театрального" при "Руській Бесіді", внісши першим значну суму на рахунок фонду і започаткувавши, таким чином, його роботу [15, с. 363].

Після створення "фонду театрального", Ю. Лаврівський розпочав роботу над підготовкою репертуару й акторського колективу. Він покладав надію на діяльність аматорського театру, створеного у кінці 1861 р., який діяв при Народному Домі до 1864 р. Основу якого складали студенти Львівської духовної семінарії. Вони, окрім постановки вистав, за ініціативою Ю. Лаврівського займалися ще перекладами з німецької і польської мов літературних, драматичних творів на українську [16, с. 35].

Ю. Лаврівському вдалося залучити українську громадськість до роботи над відкриттям театру. Окрім того, щоб переконати намісництво надати згоду для відкриття Українського народного театру, Ю. Лаврівський на початку 1863 р. надіслав звернення до намісника Галичини, у якому просив дозволу відкрити при "Руській бесіді" драматичну школу. До основних завдань якої він відносив підготовку акторів, залучення української талановитої молоді до написання драматичних і комедійних творів. Відкриття драматичної школи відбулося 20 березня 1863 р., після того як "прошеніе занесене до високої Президіи намєсничества Краевого, получилъ Видель Руской Беседи... призволеніе основати драматичну школу Руску..." [17, арк. 3].

За задумом Ю. Лаврівського "помянута школа драматична буде практичнимъ завязкомъ постоянного руского театра, а разомъ и выискательскою першихъ драматичныхъ русскихъ представленій" [17, арк. 4]. Про успішну роботу драматичної школи свідчить те, що на адресу "Руської бесіди", при якій функціонувала драматична школа, надіслано близько 20 драматичних і комедійних творів упродовж 1863 р. [17, арк. 5–317]. Для визначення найкращих творів Ю. Лаврівський 14 лютого 1864 р. оголосив конкурс і "Выдель театральний решилъ одноголосно на внесенья г.Лавровского назначити чотири пермії за написане драматичныхъ сочиненій русскихъ", і для премій було виділено 300 ринських з "фонду театрального", серед яких дві премії по 100 ринських і дві премії по 50 ринських за найкращі драматичні і комедійні твори [17, арк. 3]. Для бажаючих взяти участь в конкурсі, визначалися такі умови: оригінальність творів, зв'язок із народним життям українців, україномовний текст [18]. У кінці 1863 р. для визначення найкращих творів сформована театральна комісія, у складі "советникъ дръ Яновскіи и Лавровский, редакторъ "Слова" Дедицкій, професоры дръ Шараневичъ и Полянскій" [19].

Подбавши про обов'язковість умов для відкриття театру, Ю. Лаврівський 8 лютого 1864 р. подав письмову заяву наміснику Галичини, у якій просив дати дозвіл на відкриття Українського театру у Львові в приміщенні Народного Дому. Його прохання було підтримано і він отримав дозвіл на відкриття театру при "Руській бесіді" з умовою, що його керівництво подбає про те, щоб щороку ставити не менше 40 вистав [20]. Керівництво театром доручено режисеру Омеляну Бачинському, який приїхав до Львова у кінці 1863 р., на запрошення театрального відділу із Житомира, де він був директором польського театру [21].

Офіційне відкриття Українського народного театру відбулося 7 березня 1864 р. у присутності численної української громади і намісника Галичини [22, с. 84]. Урочисту частину відкриття театру розпочав привітальним "Прологом" відомий галицький літературознавець Омелян Огоновський [15,

с. 363–364]. Після виступу О. Огоновського театральне життя розпочато виставою "Маруся" за повістю Г. Квітки-Основ'яненка у постановці О. Бачинського, а основу театральної трупи склали актори аматорського театру. Уже з перших днів роботи театру його керівництво на чолі з Ю. Лаврівським, головою "Руської бесіди", відчуло проблеми недостатнього матеріального забезпечення, оскільки коштів, які надходили у "фонд театральний" і з продажу квитків було недостатньо. У зв'язку з цим, подальша громадська діяльність Ю. Лаврівського скеровувалася на забезпечення належного матеріального становища театру, позаяк польський і німецький театри у Галичині, фінансувалися з місцевого бюджету. Вирішення цієї проблеми було у компетенції Галицького сейму, проте польська сеймова більшість вважала недоцільним реагувати на пропозиції Ю. Лаврівського про виділення "крайової субвенції", оскільки вважали, що це "посилить незгоду і ненависть між двома народами" [22, с. 87].

Наміри ще у 1864 р. отримати субсидію для театру від сейму не увінчалися успіхом. Тому для вирішення цієї проблеми, як повідомляла газета "Слово", на початку червня 1865 р.: "Сов. Лавровський поехалъ на сихъ дняхъ до Ведня, где має онъ на цели у дотычныхъ властей постаратися о устороненъе где якихъ перепонъ, свободному развитію жизни нашего театра въ матеріальномуъ възглядѣ" [23]. Проте поїздка у Відень не принесла користі, оскільки після того, як відкрито чергове засідання Галицького сейму першого скликання, Ю. Лаврівський тричі (7 грудня 1865 р., 16 грудня 1865 р., 24 квітня 1866 р.) вносив на його розгляд "крайову субвенцію" для Українського театру [22, с. 87; 24–25]. В основі якої він зазначав, що "Рускій театръ за произволеніемъ Высокого правительства нынѣ подъ зарядомъ Руской Беседы остающій, мас поберати запомогу зъ Фонда Краевого въ рочной килькости 3000 ринських" [25].

Загалом, жодна із пропозицій, висловлених Ю. Лаврівським, не була підтримана польською сеймовою більшістю. Востаннє Ю. Лаврівський підняв цю проблему під час розгляду ініційованого ним проекту українсько-польського порозуміння у Галицькому сеймі у 1869–1870 рр., у якому окремим пунктом подано прохання виділити із крайового бюджету на його утримання в 1870 р. 4000 ринських. Сейм підтримав і затвердив цей пункт на початку 1870 р., і саме з того часу Український театр перейшов на державне забезпечення, проте з правом контролю з боку крайового виділу. Загалом, заслуги Ю. Лаврівського у відкритті вказаних інституцій, яскраво відображають слова автора статті "Юліан Лавровскій": "справді якщо б Юліан Лаврівський крім заснування "Руської Бесіди" і "Руського народного театру" нічого більше не зробив, то заснування тих двох інституцій розбудило дух народний і патріотичний руський так сильно, що для тих заслуг ім'я його в серці кожного щирого русина повинно бути вписане у вдячній пам'яті" [26].

У пошуках одностудентів для спільної народної справи, Ю. Лаврівський, був один із перших, хто звернув увагу на потреби української молоді, і за словами Ф. Свистуна "сов. Ю. Лаврівскій ... былъ фактичнымъ ея вождемъ" [3, с. 162]. Особливе ставлення Ю. Лаврівського до тодішньої української молоді, дозволяють нам зрозуміти слова учасника тих подій, студента духовної семінарії, а згодом одного із найбільш видатних галицьких громадсько-політичних діячів Анатолія Вахнянина: "Сходилися в мурах семінарії тодішні наші соймов і послаи на клюбові наради. Вони то впливали на інтенсивніше зрушенє питомців, і особистим впливом втягали їх у народню роботу. Найбільше робив у тім напрямі судовий радник посол Юліан Лавровскій" [27].

Восени 1861 р., Ю. Лаврівський підтримав українських студентів Львівського університету і духовної семінарії у боротьбі за рівні права з польськими студентами перед керівництвом університету, це й стало початком їх співпраці. Польські студенти розпочали роботу над створенням комітетів для допомоги бідним студентам, проте ці "комітети з чисто польським характером хотіли для колонізації цілей притягнути до себе й русинів..." [16, с.15]. Відносини між студентами українцями і поляками загострилися на зборах в університеті 8 листопада 1861 р., коли обговорювали статут "Towarzystwa wzajemnej pomocy akademikow Lwowskich", оскільки його готували без участі українських студентів, а також затверджено без поправок, запропонованих студентами-українцями, очолюваних Володимиром Шашкевичем, сином Маркіяна Шашкевича. Я. Гординський вважав, що статут із поправками, представлений українськими студентами, складено Ю. Лаврівським [16, с. 30]. Ігнорування пропозицій українського студентства було типовим у цей час. Українські студенти знову звернулися до Ю. Лаврівського, який на той час допоміг їм здобути право голосу на студентських зборах, а студентам духовної семінарії брати участь у нарадах світської академічної молоді. Це була значною перемогою, зважаючи на те, що українські студенти були меншості.

9 листопада 1861 р. Ю. Лаврівський отримав дозвіл консисторії на право вирішувати свої проблеми самостійно на власних студентських зборах [16, с. 33]. Загалом, Я. Гординський відзначав, що, зважаючи на певну байдужість до проблем українського студентства з боку української громадськості, допомога Ю. Лаврівського мала важливе значення на формування національної свідомості української молоді [16, с. 29–30]. Зокрема, автори статті "Молода Русь"

вважають, що Ю. Лаврівський відіграв вирішальну роль у консолідації української молодії інтелігенції, внаслідок чого у першій половині 1860-х рр. виникає народовська громадсько-політична течія, яка займала українофільську позицію [28]. Саме при підтримці Ю. Лаврівського і здійснювали свої перші політичні кроки народовці, вбачаючи у ньому захисника своїх устремлінь. Вперше народовці відкрито про себе заявили 1 лютого 1862 р., коли вийшов у світ друкований орган – газета "Вечорниці". До виходу якої безпосередньо причетний і Ю. Лаврівський, який надав організаційну і фінансову допомогу. На жаль, через деякий час, під тиском "святоюрців" (старорусинів) народовці змушені були припинити випуск цієї газети [28]. Загалом, відносини Ю. Лаврівського з українською молодію інтелігенцією мали й виховний характер, про що свідчить стаття Павла Ясинського "О засадахъ вѣспитанія – посвячена в честь высокородного господина Ю. Лавровского" [29]. П. Ясинський, поряд із моральними принципами виховання, наголошує на засадах патріотичного виховання, яке відповідало б основним принципам, яким надавав перевагу в роботі з молоддю Ю. Лаврівський.

Не менш важливого значення для Ю. Лаврівського набула перекладацька діяльність, яка, як і усі інші напрямки його зацікавленості, була як на той час інноваційною, і скеровувалася на широкі верстви українства. Крім ініційованого перекладу художніх і драматичних творів, Ю. Лаврівський організував переклад українсько-німецького словника, а також тих юридичних законів і документів, які були особливо актуальними для українців. Для складання українсько-німецького словника, на початку 1862 р. Ю. Лаврівський залучив дев'ятох студентів (О. Партицького, Д. Танякевича, П. Товарницького та інших) Львівської духовної семінарії, забезпечивши їх усім необхідним для його підготовки. Особисто двічі на тиждень приходив і корегував їх роботу. Словник складено у кінці 1862 р. обсягом 400 сторінок, проте тільки у 1866 р. за редакцією О. Партицького вийшла перша його частина [16, с. 36].

7 лютого 1862 р. з дозволу Міністерства юстиції Ю. Лаврівський створив спільно із Я. Головацьким комісію, яка розпочала переклад цивільного кодексу Австрійської імперії, складеного у 1849 р. [30]. За повідомленням газети "Слово" цивільний кодекс комісія мала перекласти на українську мову з урахуванням юридичних змін [31]. Упродовж 1863 р. Ю. Лаврівський підготував до видання довідник "Рускій правоатаръ", у якому вмістив "письма розличного рода, именно же взоры листовъ, поданій, прошеній, жалобъ, уговоровъ, грамот судовихъ и приватнихъ, съ точнымъ поученьемъ дотычныхъ законовъ и загалъно толкує овсехъ делахъ. Целое дело выйде въ двохъ або трехъ частяхъ" [31].

Підсумував культурно-просвітню діяльність Ю. Лаврівського у першій половині 1860-х рр. відомий український громадсько-політичний діяч із Наддніпрянщини Олександр Кониський, котрий часто приїжджав до Галичини впродовж цього періоду. У 1865 р., коли О. Кониський черговий раз приїжджав до Галичини, де за словами К. Студинського "найближче зійшовся він з пізнішим віцемаршалом, послом Ю. Лаврівським і С. Качалою...Бачив Кониський цю нерівну боротьбу галицьких послів..., а все ж таки він вірив в остаточну перемогу української справи". Свої думки, надії і переживання передав у двох віршах, один з яких "Надія" присвятив Ю. Лаврівському [32].

Ю. Лаврівський мав безпосереднє відношення до діяльності "Просвіти". 22 червня 1869 р. А. Вахнянин у листі до П. Куліша відзначив бажання Ю. Лаврівського стати членом цього товариства [33, с. 113]. На початку 1870 р. Ю. Лаврівський обраний головою "Просвіти" і посідав цю посаду до травня 1873 р. До основних заслуг Ю. Лаврівського, у період, коли він очолював "Просвіту", відносять те, що він, будучи у той час віце-маршалком Галицького сейму, ініціював ухвалу про постійне державне фінансування товариства на засідання сейму 20 вересня 1869 р. [34].

Не менш важливою заслугою цього видатного галицького діяча була організація видавництва з державним фінансуванням, майже усіх українських гімназійних підручників "що єсть дуже великої ваги для розвою руского слова и рускої просвіти у нашому краю" [35]. Ю. Лаврівський також запропонував при "Просвіті" створити стипендійний фонд для опіки над бідною шкільною молоддю. Загальну оцінку діяльності Ю. Лаврівського у "Просвіті" подав автор посмертної статті "Юліан Лавровскій", у якій зазначалося, що "час сей, коли Лавровскій стояв при "Просветъ" можемо назвати другою фазою розвою товариства. А фаза ся знаменувалась ще й тымъ, що до значьня літературного товариства прийшло ще значьне репрезентаціє сторонництва народнього, помимо того, що "Просвета" неколи не займалася політикою" [35].

Отже, активна діяльність Ю. Лаврівського упродовж 1861–1873 рр., дозволила українцям реалізувати свої конституційні права, через відкриття "Руської бесіди", "Руського народного театру", активізацію української молоді, перекладацьку роботу, започаткування функціонування "Просвіти" тощо. Культурно-просвітні ініціативи Ю. Лаврівського мали вирішальне значення у формуванні і розвитку українського національного руху в Галичині, а саме народовської суспільно-політичної течії.

Список використаних джерел

1. Батенко Т. Українські посли у першому періоді Галицького сейму (1861–1866) / Т. Батенко // Академія. Гуманітарний альманах. – Київ, 1995. – Ч. 2. – С. 58–69; Мудрий М. Українсько-польські відносини в Галичині в 1867–1890-х роках: політичний аспект: автореф. канд... іст. наук: 07.00.01 "Історія України" / М. Мудрий. – Львів, 1997. – 26 с. 2. Галицкая Русь въ Европейской политике. – Львів, 1886. – 144 с. 3. Свистун Ф. "Що то есть украинофильство"? / Ф. Свистун. – Львів, 1912. – 136 с. 4. Грицак Я. Нариси Історії України / Я. Грицак. – Львів, 1996. – 360 с. 5. Гнатюк В. Національне відродження галицьких українців в 1772–1880 / В. Гнатюк. – Відень, 1917. – 65 с. 6. Лаврівський Ю // Ілюстрований календар товариства "Просвіта" на 1892 рік / Ю. Лаврівський. – Львів, 1891. – Т. 15. – С. 116. 7. Проект до заведення руского театру во Львовъ, составленный посломъ Ю. Лавровскимъ // Слово. – 26 (7 серпня) липня; 29 (10 серпня) липня; 2(14 серпня) 1861. 8. Проект до заведення руского театру во Львовъ, составленный посломъ Ю.Лавровскимъ // Слово. – 26 (7 серпня) липня 1861. 9. Проект до заведення руского театру во Львовъ, составленный посломъ Ю.Лавровскимъ // Слово. – 29 (10 серпня) липня 1861. 10. Проект до заведення руского театру во Львовъ, составленный посломъ Ю. Лавровскимъ // Слово. – 2 (14) серпня 1861. 11. Допись зъ Неживислочія // Слово. – 11(23) листопада 1861. 12. Казино Руске // Слово. – 2 (14) грудня 1861. 13. Новинки // Слово. – 10 (22) січня 1862. 14. Отъ выделя "Руской Беседы" // Слово. – 13 (25) січня 1862. 15. Франко І. Руський театр у Галичині / І. Франко // Франко І. Зібрання творів у 50-ти томах. – Київ, 1980. – Т. 26. – 363 с. 16. Гординський Я. до історії культурного і політичного життя в Галичині у 60-их рр. XIX ст. / Я. Гординський. – Львів, 1917. – 151 с. 17. ЦДІАЛ України, ф. 514, оп. 1, спр. 153, 317 арк. 18. Оголошення премій // Слово. – 21 (2 квітня) березня 1864. 19. Спровозданье театрального Выдела "Беседы Руской" за рокъ 1864 // Слово. – 25 (8 квітня) березня 1865. 20. Рускій театр // Слово. – 7 (19) березня 1864. 21. Новинки // Слово. – 1 (30) січня 1864. 22. Левицький К. Історія політичної думки галицьких українців (1848–1914) / К. Левицький. – Львів, 1926. – Ч. 1. – 140 с. 23. Новинки // Слово. – 12 (24) червня 1865. 24. Новинки // Слово. – 18 (30) грудня 1865. 25. Второе внесеніе п. Лавровского възгломъ субвенціи для руского театра // Слово. – 23 (3 січня) грудня 1865. 26. Юліан Лавровскій // Ілюстрований календар товариства "Просвіта" на 1892 р. – Львів, 1891. – С. 117. 27. Вахнянин А. Спомини з життя / А. Вахнянин. – Львів, 1908. – 138 с. 28. "Молода Русь" в роках 1860–1866 // Діло. – 5(17) лютого 1892. 29. Ясинський П. О засадахъ воспитанія – посвячена въ честь высокородного господина Ю. Лавровского / П.Ясинський // Слово. – 9(21) жовтня, 13(25) жовтня, 16(28) жовтня 1865. 30. Новинки // Слово. – 28 (9 квітня) березня 1862. 31. Новинки // Слово. – 14(26) листопада 1862. 32. Студинський К. Зв'язки О. Кониського з Галичиною в 1862–1866 рр. / К.Студинський // Записки НТШ. – Львів, 1929. – Т. 150. – С. 330–331. 33. Вахнянин А. Листи до Пантелеймона Куліша / А. Вахнянин. – Львів, 1908. – 120 с. 34. Заседанія Львовского Сойма // Слово. – 24 (6 жовтня) вересня 1869. 35. Юліан Лавровскій // Правда. – 1 (13) травня 1873.

Иван Хома**РОЛЬ ЮЛИАНА ЛАВРОВСКОГО В ОРГАНИЗАЦИИ КУЛЬТУРНО-ПРОСВЕТИТЕЛЬНОЙ ЖИЗНИ УКРАИНЦЕВ В ГАЛИЧИНЕ В СРЕДИНЕ XIX СТ.**

В статті проаналізовано участь Ю. Лавровського в організації культурно-просвітельної життя українців Галичини. Встановлено, що Ю. Лавровський непосредственно и опосредовано присоединился к всем главным культурно-просветительным процессам этого времени.

Ключевые слова: Юлиан Лавривский, Украинский театр, "Руская беседа", "Просвита", культурно-просветительная жизнь.

Ivan Khoma**THE ROLE OF YULIAN LAVRIVSKYY IN THE ORGANIZING OF CULTURAL AND EDUCATIONAL LIFE OF UKRAINIAN PEOPLE FROM GALICIA IN THE MID-NINETEENTH CENTURY**

The article analyses the participation of Yulian Lavrivskyy in the organizing cultural and educational life of Ukrainian people from Galicia. It is established that Yulian Lavrivskyy directly and indirectly contributed to all the major cultural and educational processes of that time.

Key world: theatre, "Ruska besida", "Prosvita".